

Sirken

INNSPILL TIL SIRKULÆR EKSPERTGRUPPE FOR TILTAK TIL ØKT SIRKULARITET OG OMBRUK I BYGGENÆRINGEN

I regjeringsplattformen erklærte dagens regjering at vi må gå over til en mer sirkulær økonomi, basert på tanken om at verdifulle ressurser ikke skal gå til spille. Byggenæringen er Norges største fastlandsnæring og den største forbrukeren av materialressurser, og innebærer i dag i stor grad en lineær økonomi.

Overgang til en mer sirkulær byggenæring

For byggenæringen innebærer overgangen til en mer sirkulær økonomi i stor grad å redusere omfanget av materialer som i dag går til spille både ved riving og nybygging, med tilhørende forbrenning eller deponering av avfall og masser, eller i beste fall en nedsirkulering gjennom materialgjenvinning. Redusert avfallsproduksjon kan man bl.a. få til ved å bygge mindre, rive færre konstruksjoner, bygge mer materialeffektivt og med mindre svinn, og ikke minst øke graden av ombruk av brukte materialer, heller enn å kaste dem bort. **Ombruk fra konstruksjoner som skal rives nå, er noe vi kan få utbytte av allerede i dag.**

Ved å benytte brukte materialer uten større bearbeiding, tar man ikke bare vare på ressursene, men kutter klimagassutslippet fra ny produksjon, og øker lokal verdiskapning, ofte som et alternativ til å importere nye varer fra utlandet.

I Norge har vi et stort potensial for å få til mer sirkulære verdikjeder innenfor bygg og anlegg. Vi har en høy grad av tillit i samfunnet og god tilgang på kompetanse som kan vurdere kvaliteten på eksisterende konstruksjoner. Men virksomheter som utfører (nye) sirkulære tjenester har et stort behov for støtteordninger i en utviklingsfase for å kunne konkurrere med det lineære markedet.

Naturressursene brukes opp!

Naturressurser er endelige, og vil i stor grad reduseres i kvalitet når de forbrukes av oss mennesker. Klimagassutslipp til atmosfæren er ikke uløselig knyttet til ressursforbruk i den grad at det kan utvikles teknologi som reduserer utslippene eller løsninger som innebærer lagring eller utnyttelse av dem i en annen forstand. **Man kan altså få en situasjon der produksjon av nye materialer ikke fører til økte klimagassutslipp, men man fortsetter å bruke opp og ødelegge materialressursene våre, i tillegg til konsekvensene for de lokale økosystemene der ressursene utvinnes.**

Mangelen på forståelse for denne problemstillingen, mener vi er en av de største barrierene for en mer sirkulær økonomi. Det oppleves fortsatt som at myndighetene tror at man kan løse mye av utfordringene gjennom CO2-fangst og utvikling av ny materialteknologi.

Ressursforbruk og utslipp krysser landegrenser

Det hjelper heller ikke at Paris-avtalen og Klimaloven kun fokuserer på klimagassutslipp innenfor hvert enkelt lands grenser. Det gjør at avtalen gir få incentiver for landene som har forpliktet seg til å arbeide med å redusere forbruket av varer som importeres, utover handel med klimakvoter.

Teglstein, sanitærinstallasjoner, radiatorer, VVS-rør og det meste av stålkonstruksjoner er eksempler på ombrukbare byggevarer med høye utslipp som i stor grad importeres og ikke vil gi positive utslag på de nasjonale klimabudsjettene ved tiltak.

En av de store fordelene med en mer sirkulær økonomi er nettopp at den kan bidra til økt nasjonal og lokal verdiskapning, snarere enn kun å basere seg på import av materialer. Ved å arbeide etter Paris-avtalen målsetninger risikerer man å undergrave mulighetene for lokal næringsutvikling og innovative løsninger som kan redusere Norges totale klimaavtrykk og ressursforbruk.

Det byggebransjen trenger nå, i en periode med krav til omstilling og vanskelige tider, er ikke en innskrenkning av støttemiddelapparatet, som ble gjort ved bl.a. Klimasats-ordningen i statsbudsjettet for 2026, men det fullstendig motsatte: Rammevilkår som legger til rette for langsiktige investeringer og grønn næringsutvikling over hele landet. Under følger forslag til tiltak som vi mener kan bidra til dette.

Sirkens forslag til punkt

1. Fjerning av merverdiavgift på brukte byggevarer

Foreslå at brukte byggevarer fritas for merverdiavgift for å gjøre ombruk økonomisk konkurransedyktig med nye varer og uformelle plattformer som Finn.no. Dette vil stimulere både kjøp og salg av brukte materialer og styrke aktører som driver salg spesielt til privatmarkedet.

2. Forbud mot destruksjon av nye varer uten fungerende returordninger

Innfør et krav om at nye byggevarer som ikke benyttes i byggenæringens prosjekter må tilbys gjennom ombrukskanaler eller dedikerte returordninger i stedet for å bli kastet. Dette vil skape økt tilgang til varer for ombrukssentraler og stimulere til markedsvekst

3. Pliktig innsamling og sortering av overskuddsmaterialer på byggeplass

Innfør krav om at alle byggeprosjekter må samle inn og sortere overskuddsmaterialer som er egnet for ombruk. Dette må følges opp med rapportering og kanalisering til aktører som tar hånd om dette lengre opp i avfallspyramiden enn gjenvinningsaktørene, for å sikre at ressursene ikke går til spille.

4. Insentivordninger for bruk av ombrukte byggevarer

Foreslå økonomiske insentiver, som redusert arbeidsgiveravgift eller skattefradrag, for entreprenører og byggherrer som aktivt bruker ombrukte byggevarer i sine prosjekter. Dette vil øke etterspørselen etter varer fra tilbydere av ombruksvarer, men også mellom de konkurrerende bedriftene. Konkurransen blir da kompetansebasert som også er en fordel.

5. Sirkularitetskrav i offentlige anskaffelser

Innfør konkrete krav til offentlige byggeprosjekter om at en viss andel av materialene skal komme fra ombruk eller overskuddslager. Dette vil skape et stabilt marked for aktører som driver ombruk og øke ombrukens relevans i større prosjekter.

6. krav til digitalisert ombrukskartlegging

For at en plattform skal kunne drifte omsetning og videreformidling av ombruksvarer trenger vi digitale data på produktene. Dette må bli et krav til bransjen for å øke effektiviteten, kommunikasjon og kostnadene knyttet til ombrukbare produkter fra næringen.

Ingvar Aune
CEO
Sirken